

ORMAN YANGINLARI İLE İLGİLİ YASAL DÜZENLEMELER

Yanan Alanlar- Anayasa ve Orman Kanunu

“ Orman suçları genel af kapsamı dışındadır.”

6831 sayılı Anayasa'nın 169. Maddesi;

“Devlet, ormanların korunması ve sahalarının genişletilmesi için gerekli kanunları koyar ve tedbirleri alır. **Yanan ormanların yerinde yeni orman yetiştirilir, bu yerlerde başka çeşit tarım ve hayvancılık yapılamaz.** Bütün ormanların gözetimi Devlete aittir” der.

6831 sayılı Orman Kanunu'nun 68-76'ncı maddeleri “Orman Yangınlarının Önlenmesi ve Söndürülmesi” ile ilgilidir.

Orman Kanunu Madde 68– Ormanların içinde veya yakınında ateş ve yangın belirtisi görenler bunu derhal orman idaresine veya en yakın muhtarlığa, jandarma dairelerine veya mülkiye amirlerine haber vermeye mecburdurlar. Yangın ihbarında Devlete ait her türlü askeri ve mülki haberleşme vasıtalarından derhal ve parasız olarak faydalanılır.

Orman Kanunu Madde 69- (Değişik: 19/4/2018-7139/14 md.)

69'uncu maddesinin 3'üncü fıkrası, orman yangınlarını önlemek amacıyla orman idaresi ve diğer kamu kurum ve kuruluşları arasındaki koordinasyonun sağlanması görevini mahallin **en büyük mülki idare amirine** vermiştir. Aynı yasa maddesinin 5'inci fıkrasına göre de orman yangınlarını söndürme çalışmalarında gönüllülerden yararlanma olanağı bulunmaktadır.

Orman idaresi, orman yangınlarını önlemek ve söndürmek maksadıyla her türlü hizmeti yapar veya yaptırır. Orman sayılan alanlar dışındaki yangınlarda ormana sirayet etme riski bulunan kırsal alan yangınlarının söndürülmesine imkânlar ölçüsünde katkı sağlar. Orman yangınlarını önlemek maksadıyla, orman yangını öncesinde ve yangın esnasında orman idaresi ile diğer kamu kurum ve kuruluşları arasındaki koordinasyonu, mahallin en büyük mülki idare amiri sağlar. Kamu kurum ve kuruluşları, mahallin en büyük mülki idare amirinin verdiği talimatları yerine getirmek ve her türlü desteği sağlamakla yükümlüdür. Yangın söndürme çalışmalarına fiilen katılan resmi ve özel her türlü aracın akaryakıt giderleri Orman Genel Müdürlüğüne karşılanır. Orman yangınlarıyla mücadelede gönüllülerden de faydalanılır. Gönüllülerin yangına ulaşımı ile yangın söndürmeye yarayacak aletleri ve giyecekleri, Devlet ormanlarında orman idaresi, diğer ormanlarda ise sahipleri tarafından karşılanır. Yangına katılan personel ve gönüllülerin işe giderleri yangın söndürme faaliyetleri süresince orman idaresi tarafından karşılanır.

Orman Kanunu Madde 74

74'üncü madde mahallerin en büyük mülki amirlerine olağanüstü zamanlar da ve orman idaresinin göstereceği gerekçe üzerine belirli süreler için ormanlara girmeyi yasaklama yetkisi vermektedir. Orman idaresinin göstereceği lüzum üzerine mahallerinin en büyük mülkiye amirleri, kuraklık veya yangın olup da henüz söndürülmüş fakat sirayet ihtimalleri tamamen bertaraf edilmemiş olmak gibi fevkalade zamanlarda muayyen bir müddet için ormanlara girmeyi men ve oralardaki her türlü işlerin tatilini emredebilirler.

Orman Kanunu Madde 75 - (Değişik birinci fıkra:23/3/2023-7442/19 md.)

75'inci madde orman idaresine yangınları önlemek amacıyla plan ve program yapma, bu planlar doğrultusunda altyapı ve araç-gereç ihtiyaçlarını karşılayarak gerekli yerlerde hazır bulundurma görevini vermiştir.

Orman idaresi yangınları önlemek maksadıyla en çok beş yılda tahakkuk ettirilecek bir plan ve program dahilinde yangın emniyet yolları ve yangın kule ve kulübeleri yapmak ve bunları idare merkezlerine telli ve telsiz telefonla bağlamakla mükellef olduğu gibi yangın tehlikesinin fazla olduğu mintikalarda lüzum gördüğü yerlerde ve yeter miktarda yangın söndürme alet ve malzemesini havi motorlu vasıtalarla teçhiz ve takviye edilmiş yangın ekipleri bulundurur.

3089 (Ek : 24/5/2000 - 4569/1 md.) göre Orman yangınlarını önleme ve orman yangınlarıyla mücadele harcamaları için Orman Genel Müdürlüğü Katma Bütçesine yeterli miktarda ödenek konulur.

Orman Kanunu Madde 76 - (Değişik: 4/7/1995 - 4114/1 md.);

76'ncı madde ise **yangınları önlemek amacıyla yasaklanan eylemlere** ilişkindir. Bu maddeye göre, devlet ormanlarında belirlenen konak yerlerinin dışında geceleme, izin verilen yerler dışında ateş yakmak ve yakılan ateşi söndürmeden alandan ayrılmak, ormanlara sönmemiş **sigara** vb. maddeler atmak, ormanlara dört kilometre mesafede ya da orman köyleri sınırları içerisinde **anız** veya benzeri bitki örtüsü yakmak yasaklanmıştır.

- Devlet ormanlarında; Orman İdaresince belirlenen konak yerlerinden başka yerlerde **geceleme**,
- Ormanlarda izin verilen ve ocak yeri olarak belirlenen yerler dışında ateş yakmak veya izin verilen yerlerde yakılan **ateşi söndürmeden mahalli terk etmek**,
- Ormanlara sönmemiş sigara veya yangına dolaylı olarak yol açabilecek madde atmak**,
- Ormanlara dört kilometre mesafede veya bu Kanunun 31 inci ve 32 nci maddeleri kapsamına giren köyler hudutları içinde anız veya benzeri bitki örtüsü yakmak **yasaktır**.

76'ncı madde hükümlerine aykırı davrananlara verilecek cezalar ile **kasıtlı olarak orman yangını çıkaran** ya da **yangına neden olanlara** verilecek cezalar tanımlanmıştır.

Bu maddeye göre verilebilecek en yüksek ceza **müebbet hapis cezası** olup, devletin güvenliğine karşı suç işlemek amacıyla kurulmuş bir örgütün faaliyeti çerçevesinde devlet ormanlarını yakan kişiler müebbet hapis ve **yirmi bin güne kadar para cezası** ile cezalandırılabilir. Bununla birlikte, kasıtlı olarak çıkarılan ya da neden olunan yangında ölüm ya da yaralanma meydana gelirse bu suçlardan dolayı ayrıca cezalandırma yapılmaktadır.

Kaza ya da ihmal ile orman yangınına neden olunması halinde **1 ile 3 yıl** arasında hapis cezası, kasten orman yangını çıkartılması halinde ise **10 yıldan az olmamak üzere hapis cezası** yer almaktadır. Bu hapis cezalarına ek olarak yanan ormanların bedeli ve yeniden **ağaçlandırma masrafları**, yangın helikopter ile söndürüldüyse bu helikopterin masrafları da tahsil edilir.

Anayasa' nın 169. Maddesi "Yanan ormanların yerinde yeni orman yetiştirilir, bu yerlerde başka çeşit tarım ve hayvancılık yapılamaz" hükmünü içeriyor.

Orman Kanununun 18. Maddesi yangın görmüş alanlarda herhangi bir işletme izni verilemeyeceğini, 19. Maddesi yangın görmüş ormanlarda otlatma yapılamayacağını düzenliyor.

Orman Kanunu Madde 18 – (Değişik: 23/9/1983 – 2896/11 md.)

Orman ürünlerini işleyecek her çeşit fabrika kurulması Tarım ve Orman Bakanlığının Devlet ormanları hudutları içinde veya bu orman sınırlarına bir kilometreye kadar olan yerlerde taş, kum ve toprak, dört kilometreye kadar olan yerlerde ise hızar, şerit kurulması ve kireç, kömür, terebentin, katran, sakız ve benzeri gibi işletilmesinde ağaç kullanılan ocakların açılması ve balık üretmek üzere tesis kurulması Orman Genel Müdürlüğünün iznine bağlı olup, ruhsatname alınması ve rüsum hakkındaki hükümler saklıdır. **Yangın görmüş ormanlarla, gençleştirmeye ayrılmış veya ağaçlandırılan sahalarda ve baraj havzalarında birinci fıkradaki faaliyetlere hiçbir surette izin verilemez.**

Orman Kanunu Madde 19 – (Değişik: 23/9/1983 – 2896/12 md.)

Ormanlara her türlü hayvan sokulması yasaktır. (Değişik ikinci cümle: 13/2/2011-6111/182 md.) Ancak, kamu yararı gereklerine uygun olarak, orman idaresince belirlenen orman alanlarında; orman idaresince tespit edilen usul ve esaslar çerçevesinde hayvan otlatılmasına izin verilebilir. Hayvan otlatılmasına izin verilecek sahalarda ve hayvan türlerinin belirlenmesi ile otlatma zamanı ve süresinin tayinine ve ilgililere duyurulmasına ilişkin hususlar yönetmelikle düzenlenir. Yangın görmüş ormanlarla, gençleştirmeye ayrılmış veya ağaçlandırılmış sahalarda hiçbir surette hayvan otlatılamaz.

Orman Kanunu Madde 23 -

Arazi kayması ve yağmurlarla yıkanması tehlikesine maruz olan yerlerdeki ormanlarla, meskün mahallerin havasını, şose ve demiryollarını, toz ve kum fırtınalarına karşı muhafaza eden ve nehir yataklarının dolmasının önüne geçen veya memleket müdafaası için muhafazası zaruri görülen Devlet ormanları veya maki veya fundalarla örtülü yerler daimî olarak; tahrip edilmiş veya yangın görmüş Devlet ormanları da üretim ormanı haline gelinceye kadar muhafaza ormanı olarak ayrılabilirler.

Orman Kanunu Madde 57 – (Değişik: 5/6/1986 – 3302/8 md.)

Orman sahasını artırmak maksadıyla, orman sınırları içinde yangın ve çeşitli sebeplerle meydana gelmiş açıklıklarda, verimsiz, vasıfları bozulmuş ve amenajman planlarında toprak muhafaza karakteri taşımadığı halde muhafazaya ayrılmış orman alanları ile, Devlete ait olup orman yetişme muhiti şartları bakımından elverişli olan yerlerde; köy tüzelkişilikleri ve diğer gerçek ve tüzel kişiler tarafından Orman Genel Müdürlüğünce uygun görülecek planlara göre ağaçlandırma yapılabilir.

İnsan-Orman Etkileşimini Artırmak Yoluyla Orman Yangınlarının Artışına Yol Açan Yasal Düzenlemeler

Günümüzde bazı insan ihtiyaçlarının (odun hammaddesi, odun dışı orman ürünleri, temiz ve sağlıklı su vb.) ormanlardan karşılanması zorunludur. Öte yandan, ormanlar insan yaşamına da olumlu etkileri olan yaban hayatı ve biyolojik çeşitliliğin korunması, hava kalitesinin yükseltilmesi, iklimin düzenlenmesi ve iklim değişikliğinin önlenmesi gibi yararlar üretmektedir. Ormanlıkla ilgili yasal düzenlemeler de bu ilişkilerden kaynaklanan olumsuzlukları en aza indiripolumlu sonuçları en yüksek noktaya çıkaracak nitelikte olmalıdır.

Orman ekosistemleri üzerinde **Madencilik, enerji, turizm ve ulaştırma gibi** ormancılık dışı sektörlerin de beklentisinin olmasıdır. Artan insan-orman etkileşiminin orman ekosistemleri üzerinde doğrudan sonuçları olduğu gibi dolaylı sonuçları da olmaktadır. Örneğin, ormandan geçirilen bir otoyol, yok ettiği orman alanı ve yarattığı orman parçalanması nedeniyle orman ekosistemine doğrudan zarar verir. Bu otoyoldaki araçlardan birinden atılan izmarit nedeniyle çıkan orman yangını ise söz konusu otoyolun orman ekosistemi üzerindeki dolaylı olumsuz etkisidir.

Anayasa madde 169 ikinci fıkrası,

"Devlet ormanlarının mülkiyeti devrolunamaz. Devlet ormanları kanuna göre, Devletçe yönetilir ve işletilir. Bu ormanlar zaman aşımı ile mülk edinilemez ve kamu yararı dışında irtifak hakkına konu olamaz."

Tablo 1. Orman Yasası'nda yer alan Orman ekosistemlerinin ormancılık dışı kullanımlara tahsisi yoluyla insan-orman etkileşimini, artıran maddeler gösterilmiştir

Madde No:	Orman alanlarında yapılmasına izin verilen ormancılık dışı uygulamalar
16	<ul style="list-style-type: none"> • Maden arama ve işletme, • Madencilik faaliyetinin zorunlu tesis, • Yol, enerji, su, haberleşme ve altyapı tesisleri.
17	<ul style="list-style-type: none"> • Devlet ormanların korunması, işletilmesi ve geliştirilmesi amacıyla yapılacak bina ve tesisler, • Otlatma planına uygun olarak otlatma süresince yapılan geçici çevirmeler, • Savunma, ulaşım, enerji, haberleşme, su, atık su, petrol, doğalgaz, hava ayrıştırma, altyapı, katı atık bertaraf ve düzenli depolama tesisleri, • Baraj, gölet, sokak hayvanları bakımevi ve mezarlıklar • Devlete ait sağlık, eğitim, adli hizmet ve spor tesisleri ile ceza infaz kurumları ve bunlarla ilgili her türlü yer ve bina.
18	<ul style="list-style-type: none"> • Arkeolojik kazı ve restorasyon ile bu alanların kullanımı, tarihi eserlerin restorasyonu ve korunması için gerekli tesisler, • Odun kömürü, terebentin, katran, sakız gibi işletilmesinde ağaç kullanılan ocaklar, • Orman içi su kaynakları kullanılarak kurulacak balık üretim yerleri (...) ve göl, baraj ve deniz yüzeyinde yapılan balık, midye ve istiridye üretimi için karada yapılması mecbur tesisler ve yeraltında kurulan depolama alanları, • Bozuk orman alanlarında orman bitkisi fidanlıkları, mantar ve tıbbi aromatik bitki yetiştiriciliği, • Orman alanlarından üretilen odun dışı ürünlerin mamul ya da yarı mamul olarak işlenmesi amacıyla kurulacak tesisler.
Ek 9	<ul style="list-style-type: none"> • Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğüne yapılacak spor tesisleri ve Savunma Sanayii Başkanlığınca yapılacak savunma maksatlı tesisler ve bunların müstemilatı, • 3202 sayılı Köye Yönelik Hizmetler Hakkında Kanun çerçevesinde köye ve bağlı yerleşim birimlerine yönelik yol, su, atık su, gölet, mezarlık ve altyapı hizmetleri, • Gerçek veya özel hukuk tüzel kişileri ya da vakıflar tarafından kurulan yükseköğretim kurumları hariç olmak üzere; yükseköğretim kurumları tarafından yapılacak eğitim ve araştırmaya yönelik tesisler ile izin verilen bu alanlarda ilgili üniversite ya da Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu Genel Müdürlüğü tarafından yapılacak yurtlar, • Devlet ormanlarında, erişme kontrolü uygulanan karayollarındaki ulaşım yapıları ve müstemilatı olan hizmet tesisleri ile bakım işletme tesisleri, • Demiryolu, otoyol, Devlet ve il yolları ile su isale hatlarının yapımında zorunlu olarak ortaya çıkan kazı fazlası malzemenin depolanacağı alanlar.

(OGM, 2022b). Ortalama olarak her bir madencilik sektörü izniyle 3,81 ha orman ekosistemi tahsisi yapılırken, ortalama olarak her bir enerji sektörü izniyle 9,08 ha orman ekosistemi alanının tahsisi gerçekleşmiştir.

Orman Yangınları ile İlgili Yönetsel Düzenlemeler OGM Merkez ve Taşra Teşkilatında Yapılanma

285 Sayılı Orman Yangınlarının Önlenmesi ve Söndürülmesinde Uygulama Esasları Tebliğine göre orman yangınının önlenmesi ve söndürülmesinde **birinci yangın amiri**, yörenin orman işletme şefidir. Bununla birlikte yangının teknik olarak söndürülmesi işi, yangın söndürme faaliyetine katılan **en büyük orman amiri** tarafından yönetilmektedir. Ancak yöreyi tam bilememesi gerekçesiyle yangın alanına gelen bölge müdürü veya genel müdür yangın amiri olarak görev yapmamakta, **yangın amirliği orman işletme müdürü** düzeyinde kalmaktadır. Yangın söndürülmesi işinin sona ermesine de yine yangın amiri karar vermektedir.

Orman idaresi, diğer ilgili kurumlarla iş birliği ve koordinasyon halinde önleyici tedbirler almakla yükümlüdür. Yönetmeliğin 32. maddesine göre illerde vali veya yardımcısı başkanlığında, orman bölge müdürü, emniyet müdürü ve jandarma komutanı, ilçelerde ise kaymakam başkanlığında orman işletme müdürü veya işletme şefi, emniyet amiri ve jandarma komutanından oluşan **Orman Yangınları ile Mücadele Komisyonu** kurulmaktadır.

Komisyon Mart ayı içerisinde toplanmakta ve komisyonca alınan kararlar tüm ilgili kuruluşlara, köylere kadar ulaştırılması ve alınan kararların uygulamalarının denetlenmesi esaslar arasında yer almaktadır. Denetim çalışmaları kapsamında yaylak ve kışlaklara yapılan göçler sırasında diğer kuruluşlarla işbirliği halinde denetim sağlamak, özellikle orman yangın sezonunda caydırıcı amaçla **devriye hizmetlerini** artırmak yer almaktadır. Yine gerekli durumlarda ormanlara giriş yasağı konulması, askeri birliklerin katılımının planlanması ve **gerekli eğitimlerin verilmesi**, sivil savunma ve gönüllü kuruluş ekiplerinin eğitimi diğer kuruluşlarla iş birliği halinde yürütülecek faaliyetler arasındadır. Bunun dışında orman alanlarında izinle kurulmuş tesis ve yapıların orman yangınlarına sebep olmamaları için gerekli tedbirlerin belirlenmesi, denetlenmesi, **enerji nakil hatlarının bakımlarının** zamanında yapılması da bu kapsamdaki faaliyetler arasındadır.

11.09.2019 tarih ve 30885 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan **Orman Yangınlarıyla Mücadelede Görev Yapan Gönüllüler** Hakkında Yönetmelik ile gönüllülerin statüsü, çalışma ve denetim usul ve esasları, sorumlulukları, eğitim, araç-gereç, kıyafet ile ilgili temel düzenlemeler ile çalışmaların planlı, etkin ve uyum içinde yürütülmesine ilişkin uygulamalar düzenlenmektedir. Gönüllülerin seçilmesi ve eğitilmesi ile ilgili işlerde de bölge müdürleri ve onlar tarafından görevlendirilen çalışanlar yetkilidir. Gönüllüler tarafından yapılan çalışmalar bağlı buldukları orman işletme müdürlüğünce denetlenmektedir.

Yangınların Belirlenmesi ve Söndürülmesi İşlemleri

Yangınların büyük bir çoğunluğu 112 yangın ihbar hattına bildirilse de, yangınların belirlenmesi ülke çapında mevcut 776 adet (711'i faal olup, 162 adedinde kameralı sistemler de bulunmaktadır) **yangın gözetleme kulesi** ile yapılmaktadır.

Ayrıca son yıllarda yangınların yüksek çözünürlüklü kameralarla, ısı kaynağı tespiti ne yönelik insansız hava araçları (İHA) ile yangın başlangıç anları ve yerleri çevrimiçi olarak tespit edilebilmektedir.

Orman Genel Müdürlüğü ve Orman Bölge Müdürlüklerinde mevcut **"Yangın Koordinasyon Merkezleri"** ile müstakil orman işletme müdürlükleri ve orman işletme şefliklerindeki "Haberleşme Merkezleri" yangın koordinasyonunun ve iletişiminin sağlandığı yerlerdir. Yangın Koordinasyon Merkezlerinde, yönetim ve koordinasyon, karar destek ile iletişim birimleri ve ilgili personeli bulunur.

Toplumun orman ekosistemlerinden beklediği ürün ve hizmetlerin orman ekosistemlerinin devamlılığına zarar vermeyecek şekilde karşılanmasını hedefleyen ormancılığın yasal çerçevesi Anayasa'da belirlenmiştir.

Orman Yasası ve Turizmi Teşvik Yasası'nda yer alan bazı maddeler nedeniyle ormanların parçalanmasına, büyük orman ekosistemlerinin küçük orman parçalarına dönüşmesine, insan-orman etkileşiminin artmasına ve orman yangınlarının kolaylıkla çıkmasına neden olmaktadır.

Orman alanlarının farklı amaçlarla kullanıma tahsisi, yabanıl yaşam alanlarının insan faaliyetlerinin gerçekleştiği alanlara dönüşmesi yoluyla ormanlara zarar verdiği gibi o alanlardaki insan faaliyetleri, makine ve araç-gereçler de yangın riskini artırmaktadır.

